

OLAVINLINNAN TUTKIMUSTYÖT ERI KOHTEISSA 1972

B. KELLOTORNI

- Huoneen B 204 ja käytävän B 205 inventointi. Huoneesta B 204 purettu venäläisaikainen uuni ja poistettu samanaikaiset rappaukset seinistä ja kattoholvista. Uunin purkamisen jälkeen tuli sen takaa esille huoneen alkuperäinen takka. Seinärappausten poistamisen jälkeen saatiin esille alkuperäisen ikkunan kaavi ja pielet.
- Huoneen B 203 seinätutkimukset venäläisaikaisen rappauskerroksen poistamisen jälkeen.

K. ITÄPATTERI

- Huoneiden K 101, 102 ja 103 pohjakaivaukset, joiden yhteydessä tutkittiin muurien alapinnat ja anturat.

M. SUVOROVIN ESILINNA

- Esilinna kokonaisuudessaan inventoitu.
- Esilinnan länsiosassa suoritettu tutkimuskaivauksia. Kaivauksissa saatiin esille nyk. itäpatteria edeltänyt manttelimuuri. Lisäksi suoritettu tutkimuskaivauksia esilinnan kanavalla kanavan alkuperäisen muodon tutkimiseksi. Kanavan länsireunalta kaivettu esille kanavaan johtaneet alkuperäiset portaat.

N. ETELÄPATTERI

- Käytävällä N 109 suoritettu pohjakaivaus, jonka yhteydessä saatiin esille käytävän eteläpäässä ollut 680 cm leveä muurin pohja, joka kulki itä-länsi-suunnassa käytävän poikki. Muuri kuulune eteläpatterin 1500-luvun korjausvaiheeseen.

O. PIKKUPORTIN BASTIONI

- Bastionin piha kaivettu pohjavahvistustöiden vuoksi. Näiden kaivausten yhteydessä täydennetty aikaisempaa tutkimuskaivausta puuttuvilta osilta.

S. VESIPORTIN BASTIONI

- Bastionin pihan pohjoisosassa suoritettu kaivauksia sisään-tuloportin vanhempien vaiheiden ja Vesiportin bastionin edeltäjän rakenteiden tutkimista varten. Portin suulta

saatiin esille pohjois-etelä-suuntaisen muurin pohja sekä puretun muurin jäännöksiä.

T. KOMENDANTIN RAKENNUKSEN KELLARIT

-Kellareissa T 101, 103 ja 105 suoritettu tutkimuskäivauksia lämpökanavan rakentamisen vuoksi. Kellareissa T 104 suoritettu pohjakaivaus lattialämmityksen rakentamisen takia. Käytävän T 102 pohjakaivaus suoritettu loppuun.

U. KELLOBASTIONI

-Kellobastionin itäreunassa olleen bastionia edeltävään vaiheeseen kuuluneen ulkoseinän tutkimukset.

Käytävän N 109 kaivaus aloitettiin 1.12. 1972.

Kaivauksen tarkoituksena oli käytävän pohjarakenteiden tutkiminen ja käytävän pohjarakenteiden ja pikkuportin bastionin pihalla olevien muurirakennelmien välisten suhteiden selvittäminen.

Kaivaus aloitettiin poistamalla käytävän pinnassa ollut laattakiveys. Laattakiveys oli käytävän pohjoispäässä tasolla n. +78.90, keskiosassa n. +78.27 - +78,35 ja eteläpäässä tasolla n. + 77.92. Laattakivet olivat lohkottuja ja niiden ~~konit~~ olivat:

70 x 38 x 8 cm
 45 x 40 x 4 "
 60 x 40 x 4 "
 44 x 30 x 8 "
 50 x 25 x 5 "
 70 x 30 x 5 "

Laattakivien välissä ei ollut laastia ja ne oli ladottu suoraan maakerroksen päälle. Käytävän pohjoispäässä, käytävän kavennuksen kohdalla oli kaksi suurta laattakiveä, jotka jatkuivat kavennusmuurauksen alle ja olixat laitettu paikoilleen ennen kavennuksen muuraamista. Kavennus oli tehty venäläisestä tiilestä. Nämä laattakivet olivat vanhempia kuin käytävän laattakivet, jotka olivat peräisin 1950-luvulta jolloin käytävään upotettiin vesijohtoputki pikkuportin bastioniin tehtyjä WC-tiloja varten. Kavennuksen laattakivistä pohjoisempi oli tasolla n. +79.14 ja eteläisempi n. +79.06. Edellisen leveys oli 50 cm ja jälkimmäisen 65 cm.

Laattakivien poistamisen jälkeen tuli esille täyte-
 maakerros, joka sisälsi hiekkaa ja savea. Tämä maakerros oli
 laitettu edellämainitun vesijohtoputken päälle, joka tuli tässä kerroksessa esille. Tämän maakerroksen paksuus oli 20-30 cm. Tämän maakerroksen jälkeen tuli esille sorakerros. Sorakerros oli käytävän pohjoispäässä hyvin paksu, se alkoi tasolta n. + 78.80 ja päättyi tasolle n. + 77.20. Tämä paksu sorakerros oli käytävässä ~~3m~~ kavennuksesta etelään. Sorakerros oheni käytävän keskiosaan päin niin että se alkoi tasolta

Käytävän pinnan laattakiveys

1) Kavennuksen piilet olivat venäl. tiiltä kului 1950-luvun tiiltä

Laattakivien alla olleet maakerrokset

ulottei 3.80 cm

n. + 78.15 ja päättyi tasolle n. + 77.85 . Tämän kerroksen alla käytävän keskiosassa oli savikerros. Sen sijaan käytävän pohjoisosassa tätä savikerrosta ei ollut lainkaan, vaan sorakerros päättyi tasolla n. + 77.20 kiveykseen, joka jatkui käytävän molemmilla puolilla olleiden anturoiden alle.

~~Käytävän seinät~~

Kaivauksen aikana tulivat esille käytävän <sup>pohjois-
osassa</sup> mole-

Anturat

lemmilla puolilla olevat anturat. Niiden yläpinnat olivat näkyvissä jo ennen kaivauksen aloittamista. Länsiseinän antura oli 40-80 cm seinäpinnan ^{ulkopuolella} ~~sisäpuolella~~ ja itäseinän antura 30-40 cm käytävän itäseinän pinnan ~~sisä~~ ulkopuolella. Itäinen antura oli varsin suoraa harmaakivimuurausta, mutta länsiseinän antura oli hyvin epätasais- ta muurausta, jossa kivet olivat hyvin suurikokoisia ja niiden päät tulivat eripituisina ulos muurauspinnasta. Kaivauksen aikana saatiin esille anturoiden pohjat käytävän pohjoisosassa. Itäinen antura ^{pohja} oli hieman syvemmäl- lä kuin läntinen antura. ^{pohja} Itäisen anturan pohja oli tasol- la n. +77.25-30 ja läntisen anturan ^{pohja} oli tasolla n. + 77.35. ~~Anturiden pohjat~~ oli perustettu kivien varaan, jotka ulottuivat kummankin anturan pohjan alle.

Käytävän keskiosassa anturoiden pohjatasot oli- vat, itäseinän anturan pohja tasolla n. + 77.50 ja län- seinän anturan pohja tasolla n. + 77.80. Tällä kohdalla anturat oli perustettu savikerroksen päälle, joka käytä- vän tällä kohdalla alkoi tasolta n. + 77.80 - 77.85. Ku- ten edellä jo mainittiin puuttui tämä savikerros kokonaan käytävän pohjoisosasta.

Poikkimuurin

Kaivausta jatkettaessa tuli käytävän keskiosas- sa esille poikkimuurin. Sen pinta oli tasolla n. + 77.49 ja pohja tasolla n. + 77.69. Poikkimuurissa oli viisi varvia kiviä ja se jatkui käytävän molemmilla puolilla anturan sisälle. Tämän poikkimuurin päällä oli ohut ker- ros soraa, joka oli laitettu siihen mainittuja vesijohto- putkia asennettaessa. Sorakerroksen poistamisen jälkeen tuli esille poikkimuurin pinta, joka oli hyvin epätasai- nen murtopinta. Muuri oli muurattu hyvin sitkeällä ja ko- valla kalkkilaastilla. ja kivet olivat suurehkoja luon- nonkiviä. Tämä muuri jatkui yhtenä kokonaisuutena aina käytävän eteläpään kavennuksen eteläpintaan saakka.

ja sen leveys oli kaikkiaan 680 cm. Mitään saumoja ei muurista tullut esille, vaikka muurin pintakerroksesta poistettiin yksi kivivarvi. Poikkimuuri oli ~~etelään~~ päin laskeva, sen pinta oli eteläpäässä tasolla n. + 77.30. Poikkimuuri jatkui myös käytävän ~~eteläosassa~~ kummankin seinän alle, ja seinän vieressä muurin pinta oli korkeammalla kuin käytävän keskiosassa. ~~Kaikk~~
~~vankeksen~~ Kaivauksen kuluessa vaikutti siltä, että käytävän ~~keskiin~~ poikkimuurin pintaan oli tehty ura käytävän koroittamiseksi ja vesijohtoputken upottamiseksi. Tämän mukaan käytävän seinien vierellä oleva muurin korkeus olisi alkuperäinen muurin pinta ja myös käytävän pohjataso. Näin ollen käytävän ^{eteläpään} alkuperäinen pohja olisi ollut tasolla n. +78.37- + 77.55. Edellisen perusteella myös käytävän pohjoisosan anturoiden yläpinnan korkeus olisi ollut käytävän alkuperäisen pohjan korkeus. Käytävän pohjoispään alkuperäinen pohjataso olisi n. + 79.04 -³+ 78.61. Käytävän pohja on laskenut portaittain etelään ja tämä porrastus ~~oli~~ nähtävissä käytävän sivuilla.

Käytävän eteläpäässä ei ollut varsinaisia anturoita kuten käytävän pohjoispäässä, vaan käytävän seinät oli muurattu edellä mainitun muurin päälle.

Kaivauksen yhteydessä esille tulleita näkökohtia

Kuten edellä esitetystä käy ilmi oli käytävän eteläpää muurattu leveän poikkimuurin päälle, joka ~~siis~~ kulki itä-länsi-suunnassa käytävän poikki. Tämä muuri on ollut siis paikallaan jo ennen kuin käytävä ja koko ~~eteläpatterin~~ rakennelmat ~~oli~~ tehty. Verrattaessa muuria sen ympäristössä oleviin eteläpatterin rakennelmiin kävi ilmi, että poikkimuuri oli samanlevyinen eteläpatterin huoneen N 103 ~~kaeläseinän~~ kanssa. Lisäksi eteläpatterin huoneessa N 105 eteläseinän anturan pohjoisreuna oli samansuuntainen poikkimuurin pohjoisreunan kanssa, ja antura oli siis samanlevyinen poikkimuurin kanssa. Poikkimuuri ~~voitaisiin~~ tämän perusteella ajoittaa eteläpatterin rakennusvaiheeseen 1560-luvun loppupuolelle. Tällöin poikkimuuri olisi osa eteläpatterin eteläisen ulkoseinän pohjaa. 1560-luvulla Paksun tornin rakentamisen jälkeen suoritettiin perusteellisia korjauksia myös tämän ja Eerikin tornin välisessä muurissa.

Toinen mahdollisuus olisi se, että poikkimuuri olisi osa vanhempaa muuria tai sen pohjaa, joka olisi ollut jo en-

nen 1560-luvulla rakennettua eteläpatterin muuria, jolloin muuri ajoittuisi 1400-luvun puolelle Paksun tornin ja esilinnan rakentamisen aikaan.